

Obsah čísla 1 / 2011

- 03 . ZAPOJTE SA
- 04 . TÉMA: Toxické látky... U nás doma? (pokračovanie)
- 05 . TÉMA: Rok 2010 u Priateľov Zeme - SPZ
- 07 . TÉMA: Nórske projekty sú úspešne ukončené
- 10 . AKTIVITY PRIATEĽOV ZEME - SPZ
- 11 . AKTIVITY PRIATEĽOV ZEME - SPZ: Novoročná recyklácia
- 12 . VY SA PÝTATE, MY ODPOVEDÁME

Informačný spravodaj Ekolisty

Vydáva:
Priatelia Zeme - SPZ, Košice

Adresa:
P.O.BOX H-39, 040 01 Košice
kancelária: Alžbetina 53
tel./fax: 055 / 677 1 677
mob.: 0903 77 23 23
e-mail: spz@priateliazeme.sk
<http://www.priateliazeme.sk/spz>

Redakčná rada:
Martin Valentovič
Branislav Moňok
Mgr. Katarína Pačayová
Mgr. Lenka Beznáková
Ing. Jozef Gaál
grafická úprava:
Mgr. art. René Říha

Dátum vydania:
marec 2011

Foto na titulnej strane:
autor: Priatelia Zeme - SPZ
Ostatné fotografie, ak nie je uvedené inak, archív Priateľov Zeme.

ISSN 1335-437X

 Vytlačené na recyklovanom papieri

Spoločnosť priateľov Zeme od februára 2005 zmenila svoj názov na Priatelia Zeme - SPZ. Spolu s názvom došlo aj k zmene loga - z pôvodného srdca s planétou na kruhový symbol - logo medzinárodnej federácie Priatelia Zeme (Friends of the Earth International - FoEI).

Milí priatelia,

koniec roku 2010 sa u nás niesol v znamení skončenia dvoch veľkých projektov, ktoré predstavovali veľkú časť pracovných aktivít organizácie v roku 2010. V rámci nich sme mohli výrazne pomôcť obciam v ich problémoch s odpadovým hospodárstvom, spravili sme prieskum toxických látok v škôlkach, pomáhali zastaviť škodlivé odpadové projekty a usporiadali množstvo osvetových aktivít pre verejnosť. Koncom projektov sa ale naša práca v prospech životného prostredia nekončí. V mnohých aktivitách plynulo pokračujeme. Napríklad mnohým obciam, ktorým sme pomáhali v projektoch, pomáhame v rámci možností aj naďalej. Naďalej funguje Centrum pomoci občanom a rieši problémové stavby na Slovensku. Alebo sme tento rok usporiadali Novoročnú recykláciu, ktorá sa stretla s ešte väčším záujmom ako tá v roku 2010. Aj v legislatíve sme neustali. Zastavenie ustupovania Ministerstva životného prostredia pri príprave zálohovania PET fliaš sme začali riešiť v decembri 2010, kedy sme zbierali podporu verejnosti pod hromadnú pripomienku. Úspešne sme boj zvládli až v januári 2011. A aj tieto riadky píšem vo vlaku po ceste zo stretnutia Pracovnej skupiny k novému zákonu o odpadoch. Podrobnosti o týchto našich aktivitách nájdete vnútri tohto čísla Ekolistov.

Možno Vám pri tomto stručnom výpočte napadlo, čo nás ženie stále ďalej. Nuž je v tom trochu egoizmu – akéhosi pocitu

čistého svedomia zo snahy zmierniť naše dopady na Zem. Ale významným motivačným prvkom je aj podpora od Vás, našich členov a podporovateľom. Veríme, že naša kvalitná práca v prospech životného prostredia Vás naplní hrdosťou, že svojim malým alebo veľkým dielom ste prispeli k lepšiemu svetu. Nezáleží, či to bol finančný príspevok, dobrovoľná pomoc, alebo 2% z dane pre aktivity Priateľov Zeme. Dôležité je, že máte chuť pomáhať a že táto vaša pomoc aj naozaj pomáha užitočným veciam. Preto Vám všetkým za Vašu podporu úprimne ďakujeme.

Na záver úvodníka Vám ešte trochu načrtnem, čo nás v tomto roku 2011 čaká. Máme teraz čas urobiť v rámci organizácie viaceré reformy, ktoré sa prejavia na kvalite našej práce. V tom by nám mala pomôcť aj Správna rada, ktorá sa v novom zložení stala opäť aktívnou podporou organizácie. Tento rok sa na nás stále obracajú intenzívne obce s prosbami o pomoc, a my sa snažíme každej z nich vyhovieť. Aj v legislatívnej oblasti, ako som už naznačil budeme tento rok aktívni. Žneme tak úspechy nášho lobingu z posledných dvoch rokov. Vďaka tomu sme napríklad členmi pracovnej skupiny k zákonu o odpadoch.

Milí priatelia, držme si palce, nech je rok 2011 úspešný pre nás všetkých nie len v pracovnom živote, ale aj v tom súkromnom a nech sa nám darí v boji za lepšiu Zem.

Martin Valentovič

Rok sa stretol s rokom, a ďalšia naša dlhoročná kolegyňa zmenila meno. Tentokrát z Katky Vrábľovej na Katku Pačayovú. A keďže sa s manželom Ondrom už pripravujú na rodičovské povinnosti, na nejaký čas sa jej zapojenie do práce našej organizácie oslabí. O to intenzívnejšie sa ale bude venovať mamičkovským radostiam a starostiam.

Všetci jej priatelia a známi ako aj pracovníci Priateľov Zeme – SPZ veríme, že si popri toľkej radosi nájdeme čas na spoločné záujmy.

Venujte 2% dane Priateľom Zeme

Potrebuje Vašu pomoc, aby sme mohli ďalej pomáhať pri realizácii aktivít na ochranu životného prostredia, pri podpore domáceho a komunitného kompostovania, vzdelávaní a osvete, organizovaní letného ekotábora...

- Ak ste zamestnanec, môžete venovať 2% prostredníctvom priložených tlačív v strede Ekolistov.
- Ak ste živnostník, firma, vyplňte do daňového priznania nižšie uvedené údaje.
- Ak ešte nepracujete, pomôžte nám **aktívne**:
- Oslovte rodičov, známych, majiteľov firiem - dajte im tlačivá
- Umiestnite na vašom pracovisku, v obchodíku, čajovni, v čakárni tlačivá pre 2%, radi vám ich zašleme.

Prosím použite tieto údaje:

Podporiť činnosti a aktivity Priateľov Zeme formou 2% môžete aj tento rok ich poukázaním organizácii Priatelia Zeme - CEPA.

Priatelia Zeme - CEPA,
sídlo: Ponická Huta 65, 976 33 Poniky,
IČO: 37958208
(SID číslo ostane prázdne),

právna forma: Občianske združenie

Predtlačené tlačivá nájdete v strede tohto čísla Ekolistov a spolu s úplnými inštrukciami aj na našej stránke

<http://www.priateliazeme.sk/>
spz/2percenta

Pomôž Priateľom Zeme na Deň Zeme

Už 21. apríla nám môžete pomôcť zorganizovať informačné stánky po celom Slovensku. Pomocou informačných stánkov v rôznych mestách môžete v tento deň podnietiť ľudí k zamysleniu, prečo vôbec máme Deň Zeme a motivovať ich k ohľaduplnejšiemu správaniu k Zemi. Zároveň získate množstvo zaujímavých skúseností s prácou s ľuďmi. Ak máte záujem ozvite sa nám na gaal@priateliazeme.sk alebo na 0903 77 23 23.

Ako postupovať pri objavení „čiernej skládky“

Niektoré sú viditeľné už z diaľky, niektoré zostávajú nenápadné a objavajú sa, iba keď prechádzate okolo nich. Niektorým ľuďom bijú priamo do očí, a niektorí skrývajú pred nimi zrak. Jedno majú ale spoločné – sú nelegálne, ľudovo povedané „čierne“.

Ak vám to nie je ľahostajné a záleží na čistom životnom prostredí bez odpadov a toxických látok, pošlite príslušnému Obvodnému úradu životného prostredia písomný podnet na porušenie ustanovení zákona o odpadoch – nelegálne nakladanie s odpadmi. Zároveň zašlite podnet aj na vedomie obci. Podnet zašlite doporučeným listom alebo podajte cez podateľňu (kópiu si nechajte potvrdiť).

V podnete uveďte:

- Dátum, kedy ste nelegálnu skládku objavili
- Detailný popis miesta, kde sa skládka nachádza (je dobré priložiť kópiu mapy s vyznačením miesta alebo náčrtok lokality, využiť môžete i napr. mapy na internete (<http://mapy.google.sk>) a skládku zaznačiť priamo na mape). Ak máte možnosť, tak nelegálnu skládku aj odfotografujte a fotografiu zašlite v prílohe podnetu. Ak sa tam nachádzajú nejaké obálky, faktúry, bločky, podľa ktorých by sa dal identifikovať pôvodca, odfotťe ich tiež a priložte k podnetu.
- Jej veľkosť (napr. 2 x 3 metre, alebo 3 m³) a druh odpadu (komunálny odpad, nebezpečný odpad, napr. batérie z automobilov, obrazovky z počítačov, obaly z pesticídov, lieky a pod.).

Ak chcete byť o výsledku šetrenia informovaný, požiadajte o to v podnete. V takom prípade uveďte aj vaše meno a adresu. Ak nechcete, aby bolo vaše meno pri šetrení podnetu zverejnené, uveďte to tiež v podnete. Aj keď na Obvodný úrad ŽP podáte podnet anonymne, je povinný sa ním tiež zaoberať.

Obec je povinná po prijatí oznámenia vo veci prenesenej kompetencie (zákon č. 416/2001 Z. z. o prechode niektorých kompetencií z orgánov štátnej správy na obce a vyššie územné celky v znení neskorších predpisov) ako príslušný správny orgán v zmysle zákona NR SR č. 223/2001 Z. z. o odpadoch a v súlade so zákonom č. 369/1990 Zb. o obecnom zriadení v znení neskorších predpisov, začať správne konanie v súlade so zákonom č. 71/1967 Zb. o správnom konaní v znení neskorších predpisov a urobiť v spolupráci s obvodným úradom životného prostredia, všetky opatrenia pre nápravu skutkového stavu – to znamená odstrániť skládku.

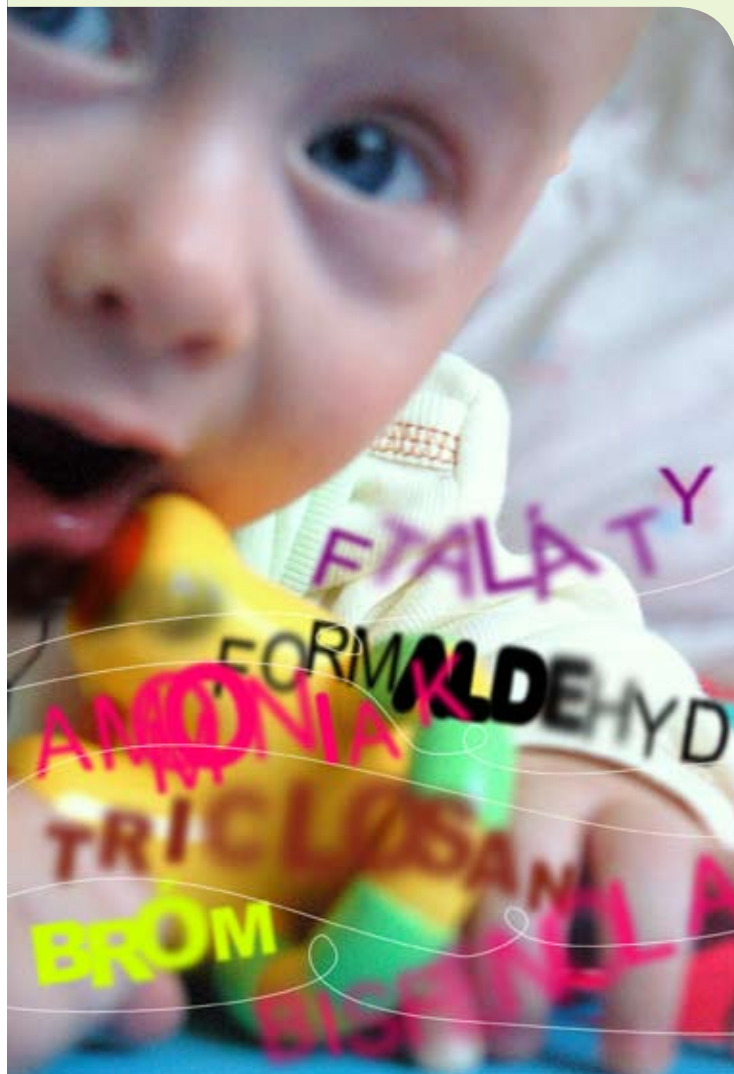
V prípade, že tieto orgány vo veci nekonajú, alebo nie ste spokojný s tým ako vyriešili váš podnet, pošlite svoje zistenia na:

- Slovenskú inšpekciu životného prostredia – Odbor inšpekcie odpadového hospodárstva
- miestne príslušné oddelenie Policajného zboru
- vedomie na Prezídium policajného zboru (Prezídium Policajného zboru, Úrad kriminálnej polície, Odbor ekonomickej kriminality, Oddelenie ekonomickej a environmentálnej kriminality, Račianska 45, 812 72 Bratislava).

Ohlasovanie „čiernych skládok“ je veľmi dôležité. Tak môžu byť nájdení ich pôvodcovia a následne budú čierne skládky odstránené. No ešte dôležitejšie je vzniku čiernych skládok predchádzať.

Aj vy môžete veci zmeniť! Najlepšie tým, že začnete od seba a budete pozitívnym príkladom. Je dosť možné, že sa časom pridá aj vaše okolie. Môžete aj priamo osloviť pracovníkov vášho obecného alebo mestského úradu, starostu, poslanca a podieľať sa na zlepšení odpadového hospodárstva vo svojom okolí. Ak nevíete ako, ozvite sa nám, radi vám poradíme.

Vzor podnetu nájdete na <http://www.priateliazeme.sk/spz/cierne-skladky-podnet>

Toxické látky? U nás doma?

záverečná časť

Predchádzajúca časť tejto toxickkej minisérie končila informáciami o nebezpečných polykarbonátových plastoch. V tejto súvislosti je na mieste spomenúť aj veľký problém polykarbonátu – a tým sú dojčenské fľaše. Čoraz viac mamičiek uprednostňuje plastové dojčenské fľaše pred sklenenými, kvôli riziku rozbitia a ľahšej hmotnosti. Nebezpečenstvom plastových dojčenských fliaš je obsah toxickkej látky bisfenol A, ktorá sa z polykarbonátu ľahko

uvolňuje do tekutiny, mnohonásobne viac pri naliatí horúcej tekutiny alebo zahrievaní. To, či fľaše bisfenol A obsahujú sa bežným prezretím nedá zistiť, dnes však výrobcovia na svojich výrobkoch uvádzajú práve to, že bisfenol A ich výrobok neobsahuje. Väčšina výrobkov bez takéhoto označenia však stále túto látku v sebe má. Okrem polykarbonátových plastových fliaš sa môžeme stretnúť aj s iným plastovým materiálom, ktorý už bisfenol A neobsahuje, napr. polyetylén.

V niektorých krajinách je predaj dojčenských fliaš s obsahom bisfenolu A zakázaný, alebo sú prijaté opatrenia na obmedzenie ich používania. Patrí k nim napr. Kanada, Dánsko, Švédsko, Francúzsko, Rakúsko a viaceré štáty USA. Problém sa rozhodla riešiť už aj Európska únia, ktorá vydala zákaz predaja dojčenských fliaš s obsahom bisfenolu A. Kým toto nariadenie vstúpi do platnosti, je len na nás, či budeme riziku poškodenia zdravia naše deti vystavovať, alebo zvolíme bezpečnejšie alternatívy v podobe kvalitných sklenených fliaš.

15. Pri príprave jedál používajte čo najviac čerstvých potravín

Zdravé potraviny bez obsahu prídavných látok je kapitola veľmi obsiahla. Prídavné látky potravín, ktoré poznáme pod označením „éčka“ sú stále v štádiu rozsiahleho výskumu. Veľa z nich má dokázané škodlivé účinky, aj napriek tomu sa v malých množstvách stále používajú. Stabilizátory, emulgátory, ochucovadlá, farbivá, arómy, konzervanty... to je len časť spektra látok, ktoré trvanlivé potraviny obsahujú. Okrem toho sú na skladovanie používané rôzne škodlivé obaly, napr. spomínané PVC, polystyrén, ale napr. aj kovové konzervy potiahnuté bielou vrstvou epoxidových živíc obsahujúcich vyššie spomínaný toxický bisfenol A. Nesprávne skladovanie ich škodlivosť len zvyšuje. Ako alternatívu je preto namieste zvoliť čo najväčšie množstvo čerstvých nekonzervovaných potravín (ideálne v biokvalite), ktorými predídeme zbytočnému zahlcovaniu organizmu škodlivými látkami.

16. Nepoužívajte čistiace prostriedky s obsahom chlóru

O drogérii a kozmetike sme už hovorili v predchádzajúcich častiach. Alternatívou voči bežnej drogérii je tzv. ekodrogéria bez obsahu chlóru a ďalších škodlivých látok ako pre prírodu tak aj pre naše zdravie. Pod vplyvom reklamy však musíme dnes naše domácnosti každodenne brániť proti armáde „nebezpečných baktérií“ a používať na ne zaručený prostriedok s obsahom chlóru a všetko dezinfikovať.

Chlór je však veľmi prchavá a dráždivá látka. Jeho vdýchnutie môže viesť k podráždeniu sliznice, bolesti hrdla, kašľu, vyššie dávky až k zástave dýchania. Obzvlášť nebezpečné je jeho požitie. Laboratórne štúdie ukazujú, že opakovaná expozícia chlórom v ovzduší môže viesť k nenávratnému poškodeniu imunitného systému, krvi, srdca a dýchacieho systému.

Okrem účinkov na zdravie predstavuje výroba chlóru obrovskú záťaž pre životné prostredie. Vedľajšie produkty výroby chlóru, ktoré unikajú do prostredia, najmä ovzdušia, reagujú za vzniku organických vysoko perzistentných a bioakumulatívnych látok, ktoré sa dostávajú zo znečisteného prostredia do organizmov hospodárskych zvierat, ktoré konzumujeme a aj do organizmov ľudí.

Chlórové čistiace prostriedky na bežnú údržbu domácnosti nie sú potrebné.

Nevhodná, častá a prehnaná dezinfekcia môže viesť až k vážnemu oslabeniu imunity.

Katarína Pačayová

Rok 2010 u Priateľov Zeme – SPZ

Väčšina aktivít realizovaných v roku 2010 sa vzťahovala na tzv. nórske projekty, o ktorých píšeme v ďalších článkoch Ekolistov. Popri projektoch „Viac recyklácie, menej znečistenia“ a „Od triedenia k minimalizácii odpadu“ sme ďalej pokračovali v projekte „Triedenie a recyklácia odpadu – súčasť nášho každodenného života“, ktorý podporil Recyklačný fond a Príma-klima-životný štýl, ktorý podporila nadácia DBU z Nemecka. Samozrejme, naša činnosť nespočívala len v týchto projektových aktivitách.

Pomohli sme približne cca 200 obciam so zlepšovaním odpadového hospodárstva. Išlo najmä o odborné poradenstvo a pomoc s vypracovaním projektov na zberné dvory, kompostoviská, kompostárne, programy na rozvoj domáceho a komunitného kompostovania, optimalizácie existujúcich systémov nakladania s komunálnymi odpadmi v obciach, všeobecne záväzné nariadenia, prevádzkové dokumentácie k zberným dvorom.

Usporiadali sme „Novoročnú recykláciu“, na ktorej sa vyzbieralo a následne odovzdalo na opätovné použitie vyše 200 vriec oblečenia, 139 párov topánok, 28 fotoaparátov na kinofilm, 187 kníh, 2 televízory, 8 magnetofónov, 13 mobilných telefónov, 4 vrecia hračiek a množstvo ďalších vecí ako sú kuchynské riady, bytové doplnky, čistiace prostriedky a pod.

Usporiadali sme celoslovenskú akciu na kontrolu ponuky nápojov vo vratných obaloch, ktorú odštartovala mediálna akcia, na ktorej sme verejnosti prezentovali pyramídu zo zlisovaných 75 000 fliaš – množstvo odpadu z PET fliaš, ktoré vytvoria košičania za jeden deň.

Centrum pomoci občanom sa aj naďalej úspešne venovalo kauze rozšírenia spaľovne nebezpečných odpadov v Prešove a výrubu stromov v parku Barca v Košiciach. Pokračovali sme aj v aktivitách proti rozšíreniu skládky odpadov Luštek v Dubnici nad Váhom, vybudovaniu spaľovne v spol. Bukocel Hencovce,

spaľovne Chemolak Smolenice. Zapojili sme sa aj do nových káuz – vybudovanie skládky odpadov Žehňa pri Prešove, ktoré sa zatiaľ úspešne podarilo zastaviť a rozšírenie skládky odpadov Hertník-Bartošovce. Desiatkam občanov sme poskytli e-mailové a telefonické poradenstvo.

Pokračovali sme v informačnom turné, ktoré prebehlo na jar. Navštívili sme ďalších 6 miest - Nitra, Piešťany, Partizánske, Nové Zámky, Banská Bystrica, Martin. Hlavnými témami boli predchádzanie vzniku odpadu a separovaný zber odpadov.

Usporiadali sme ďalšie informačné stánky vo viacerých mestách Slovenska a na festivaloch, kde sme verejnosti ukázali možnosti ako predchádzať vzniku odpadov, opätovne používať veci, správne separovať a recyklovať odpad.

Usporiadali sme viacero seminárov a konferencií, školení – 3 semináre v spolupráci s Prezidiom Policajného zboru SR, ktoré školili 185 policajtov ako riešiť prípady nelegálneho nakladania s odpadmi, 2 semináre o kompostovaní pre samosprávy, 4 semináre o triedení a recyklácii odpadov pre samosprávy, 1 dvojdňovú celoštátnu konferenciu o problematike biologických odpadov a Deň otvorených dverí odpadového hospodárstva. Na 14 školeniach kompostmajstrov sme vyškolili 100 nových kompostmajstrov. Prednášali sme ale aj na 4 domácich aj zahraničných konferenciách a seminároch, kde nás počúvalo spolu viac ako 250 účastníkov.

Zúčastnili sme sa na výstave „PRO EKO“ – najväčšej slovenskej výstave o recyklácii a zhodnocovaní odpadov v Banskej Bystrici. V rámci sprievodných aktivít výstavy sme odovzdali ceny víťazom našej súťaže „3Z – Znižuj, znovupoužívaj, zrecykluj“ a zahrli sme si eko-hry so žiakmi z banskobystrických základných škôl. Stánok sme zatriktívili aj veľkými panelmi s fotografiami, ktorými sme upozornili na problémy čiernych skládok, ťažby surovín, znečistenia vody či pozitívnych alternatív kompostovania, triedeného zberu.

Uskutočnili sme prieskum toxických látok v materských školách, na základe ktorého sme vypracovali publikáciu určenú škôlkam a rozposlali ju 1000 najväčším škôlkam na Slovensku. Problematiku používania toxických látok sme prezentovali aj na prednáškach v materských centrách.

Usporiadali sme fotografickú súťaž „FotoPozitív-FotoNegatív“, do ktorej sa zapojilo 125 súťažiacich, ktorí nám poslali 302 fotografií. Z oboch kategórií boli vybraní traja víťazi a odmenení hodnotnými cenami. Fotosúťaž pomohla pochopiť, ktoré problémy v odpadoch najviac trápia ľudí a mala veľký mediálny úspech.

V lete nechýbal ani Ekotábor Priateľov Zeme, na ktorý si opäť prišli oddýchnuť desiatky milovníkov prírody a „alternatívneho“ životného štýlu. Na ekofarme Odorica, sme tak strávili rekordný počet - 5 ekotáborov.

Zúčastnili sme sa viacerých dôležitých stretnutí a rokovaní – so štátnym tajomníkom Ministerstva pôdohospodárstva, životného prostredia a regionálneho rozvoja SR pre oblasť životného prostredia Martinom Ružinským, s premiérkou SR Ivetou Radičovou, s kandidátmi na poslancov v Národnej rade Slovenskej republiky, s pracovníkmi obvodných a krajských úradov životného prostredia. Zapojili sme sa aj do prípravy Stratégie nakladania s biologicky rozložiteľným odpadom v SR a pripomienkovania vyhlášky k zákonu o obaloch.

Vykonal sme prieskum nakladania s odpadom v desiatich obciach mikroregiónu Laborecká niva zapojených do projektu MIKADO, ktorý realizuje Agentúra na podporu regionálneho rozvoja Košice.

Spolu s nemeckým partnerom ekovýchovného projektu sme usporiadali týždňový ekokemp v škole v prírode v Hutách pre výhercov súťaže školských ekoprojektov. Zúčastnili sa na ňom výhercovia druhého miesta slovenskej časti súťaže (študenti Gymnázia na Poštovej ulici v Košiciach) a prvého miesta nemeckej časti súťaže. Slovenskí výhercovia prvého miesta (Evanjelické kolegiálne gymnázium v Prešove) sa zúčastnili ekokempu organizovanom v Nemecku.

Vpracovali sme viaceré odborné štúdie – „Prieskum používania toxických látok vo vybraných predškolských zariadeniach na Slovensku“ určenú materským školám, Pre obce sme vydali „Separovaný zber v mestách a obciach. Príklady z praxe“; „Nakladanie s biologicky rozložiteľnými odpadmi. Príručka pre samosprávy“; „Kompostovanie v mestách a obciach. Príklady z praxe.“.

Pripravili sme multimediálne DVD „Aby odpad nebol problém“ určené na výučbu v tematike odpadov pre základné a stredné školy. DVD sme rozposlali 300 školám. Vydali sme aj CD pre

samosprávy „Smerovanie k nulovému odpadu“ s komplexnými informáciami o odpadovom hospodárstve a rozposlali ho všetkým mestám a obciam na Slovensku.

Vydali sme nové informačné letáky – o triedení odpadov, minimalizácii odpadov, o toxických látkach v domácnosti, o Centre pomoci občanom ako aj vynovený leták o kompostovaní, stavbe kompostoviska. Pribudli aj nové plagáty o triedení odpadu a o kompostovaní a nové brožúrky – o kompostovaní a o tom ako zaviesť triedený zber na školách.

Usporiadali sme 5 víkendových akcií pre verejnosť, na ktorých sme ľuďom prakticky priblížili komplikovanejšie témy odpadov, ich minimalizácie a dobrovoľnej skromnosti. Na víkendovkách v Štôli sme vykonali osvetu od domu k domu a ľuďom vysvetľovali ako majú separovať svoj odpad a ako správne kompostovať. Navštívili sme cca 250 domácností.

Odučili sme ďalších 180 hodín environmentálnej výchovy na školách východného Slovenska a odprednášali sme ďalších cca 10 prednášok na tému odpadov v rôznych školách po celom Slovensku.

Vykonal sme analýzy 10 vzoriek kompostu z kompostovísk a 2 vzoriek zo sedimentov z Ružinskej priehrady. Zistené výsledky sú stále v štádiu podrobného spracovania a vyvodenia záverov, s ktorými chceme ďalej pracovať.

Vydali sme 20 tlačových správ, z ktorých sme zaznamenali vyše stovky mediálnych výstupov. Okrem toho sme uverejnili niekoľko ďalších tematických článkov, komentárov a prispeli vstupmi do desiatok reportáží.

Vďaka nášmu úsiliu sa ani v roku 2010 nezačal výrub stromov a výstavba nevkusného hotela v parku v košickej Barci.

Veríme, že aj tento stručný prehľad aktivít vám ukázal, že sme sa aj v roku 2010 venovali naplno presadzovaniu myšlienok, ktoré pomáhajú zlepšovať stav životného prostredia na Slovensku. Pri týchto aktivitách sme dostávali výraznú pomoc od vás všetkých. Či už vo forme dobrovoľnej práce, alebo vo forme pravidelných aj nepravidelných finančných príspevkov, alebo formou 2% z dane na podporu spoločných aktivít Priateľov Zeme. Veríme, že aj na budúci rok budeme mať vašu podporu a že sa tak môžeme navzájom inšpirovať – vy našu prácu a my vaše každodenné životy.

INFORMAČNÉ TURNÉ V 6 MESTÁCH SLOVENSKA

EKOVÝCHOVA: VÝLET SO ŽIAKMI NA SKLÁDKU ODPADU

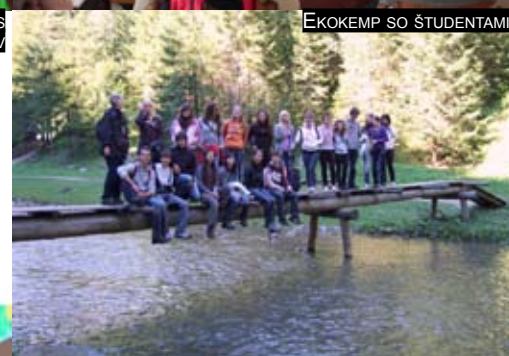
JEDEN Z VIACERÝCH SEMINÁROV PRE OBCE

INFORMAČNÝ STÁNOK NA VÝSTAVE PRO EKO V BANSKEJ BYSTRICI

JEDNA ZO ŠTÚDIÍ, KTORÉ SME SPRACOVALI POČAS PROJEKTU

EKOEMP SO ŠTUDENTAMI

POTVRDENIE O ZAPLATENÍ DANE Z PRÍJMOV ZO ZÁVISLEJ ČINNOSTI

na účely vyhlásenia o poukázaní sumy do výšky 2 % zaplatenej dane fyzickej osoby podľa zákona č. 595/2003 Z. z. o dani z príjmov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon“)

Za rok 2010

Meno a priezvisko daňovníka: ..... Rodné číslo¹⁾: .....

Adresa trvalého pobytu: ..... PSČ: .....
(v eurách)

01	Daň – podľa § 15 zákona (z r. 06 ročného zúčtovania preddavkov na daň)	
02	Nárok na daňový bonus (z r. 10 ročného zúčtovania preddavkov na daň)	
03	Daň znížená o daňový bonus (r. 01 – r. 02) > 0	
04	Nedoplatok (z r. 18 z ročného zúčtovania preddavkov na daň)	
05	Nedoplatok (z r. 04 tohto potvrdenia), zrazený (zamestnancom zaplatený) v lehote do podania vyhlásenia o poukázaní podielu zaplatenej dane z príjmov fyzickej osoby v úhrnej sume	Dňa:

Údaje o zamestnávateľovi, ktorý je platiteľom dane, ktorý toto potvrdenie vydáva („zamestnávateľ“):

DIČ : .....

Meno a adresa : .....

Miestne príslušný správca dane: .....

Potvrdzujeme týmto, že údaje uvedené v tabuľke potvrdenia sú pravdivé.

.....
Potvrdenie vypracoval (a)

.....
Dňa

.....
Podpis a odtlačok
pečiatky zamestnávateľa

¹⁾ U cudzích štátnych príslušníkov sa uvádza dátum narodenia.

VYHLÁSENIE

o poukázaní sumy do výšky 2% zaplatenej dane z príjmov fyzickej osoby podľa zákona č. 595/2003 Z. z. o dani z príjmov v znení neskorších predpisov, ktorej bolo za zdaňovacie obdobie vykonané ročné zúčtovanie preddavkov na daň z príjmov zo závislej činnosti

Rok : 2010

Uvádza sa zdaňovacie obdobie, za ktoré sa platí daň

I. ÚDAJE O DAŇOVNÍKOVI

Priezvisko a titul

01

Meno

02

Rodné číslo (U cudzích št. príslušníkov dátum narodenia.)

03   /

Adresa

trvalého pobytu alebo

pobytu na území SR, kde sa daňovník obvykle zdržiaval

Ulica a číslo

04

PSC

05

Názov obce

06

Štát

07

Číslo telefónu

08

Suma do výšky 2 % zaplatenej dane

09 Zaplatená daň, z ktorej sa vypočíta suma do výšky 2 % zaplatenej dane

10 Suma do výšky 2 % zo zaplatenej dane z r. 09 (min. 3,32 eura)

Na r. 09 sa uvádza daňová povinnosť daňovníka, znížená o daňový bonus, vypočítaná v roku (nie daň na úhradu), v ktorom sa podáva toto vyhlásenie; uvádza sa riadok 03 z potvrdenia o zaplatení dane, ktoré je súčasťou tohto vyhlásenia.

Na r. 10 sa uvádza suma zaokrúhlená s presnosťou na dve desatinné miesta, pričom táto suma nesmie byť nižšia ako 3,32 eura.

Dátum zaplatenia dane

11

Z riadku 05 potvrdenia o zaplatení dane, ktoré je súčasťou vyhlásenia. V prípade daňového preplatku z ročného zúčtovania preddavkov na daň sa uvedie dátum 31. marec zdaňovacieho obdobia, v ktorom sa toto vyhlásenie podáva.

II. ÚDAJE O PRIJÍMATEĽOVI

Obchodné meno alebo názov

12 Priatelía Zeme - CEPA

Sídlo – obec, PSC, ulica, číslo

13 Ponická Huta 65, 97633 Poniky

Právna forma

14 Občianske združenie

Identifikačné číslo prijímateľa (IČO/SID)

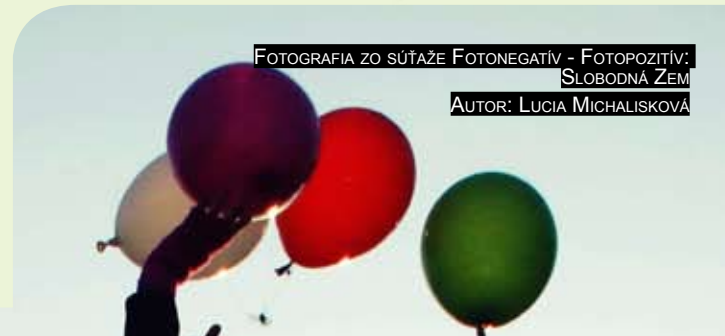
15 37958208

Vyhlasujem, že uvedené údaje v tomto vyhlásení sú pravdivé.

V..... dňa.....

.....
Podpis daňovníka

FOTOGRAFIA ZO SÚŤAŽE FOTONEGATÍV - FOTOPOZITÍV:
SLOBODNÁ ZEM

AUTOR: LUCIA MICHALISKOVÁ

Nórske projekty sú úspešne ukončené

Roky 2009 a 2010 sa v našej organizácii niesli najmä v znamení aktivít tzv. nórskeho projektu, ako sme ich pracovne nazývali. V rámci Blokového grantu „Podpora environmentálnych mimovládnych organizácií pre trvalo udržateľný rozvoj“, ktorý bol financovaný z Finančného mechanizmu Európskeho hospodárskeho priestoru, Nórskeho finančného mechanizmu a štátneho rozpočtu Slovenskej republiky sme získali finančné prostriedky na realizáciu nasledovných dvoch projektov:

Prvý s názvom „Viac recyklácie, menej znečistenia“ sa začal realizovať vo februári 2009. Bol zameraný najmä na zhodnotenie aktuálneho stavu odpadového hospodárstva na Slovensku, prípravu a presadzovanie návrhov na jeho ozdravenie. Nemalý priestor bol venovaný Centru pomoci občanom, ktoré pomáhalo rôznym občianskym skupinám brániť sa voči projektom, ktoré by mohli ohroziť ich životné prostredie. Priestor v projekte dostali aj naše aktivity s verejnosťou a environmentálne vzdelávanie detí aj dospelých.

Projekt priniesol mnoho výsledkov, úspechov, mnoho rôznych výstupov, či už mediálnych alebo v podobe novo vydaných informačných materiálov:

Štúdia Odpady na rázcestí – popisuje súčasný stav v odpadovom hospodárstve na Slovensku a podáva návrhy, ktoré by tento stav zlepšili. Bola použitá pri desiatkach rôznych lobistických stretnutí s odpadovými organizáciami, združeniami, úradmi životného prostredia, poslancami NR SR, predsedníčkou vlády SR, ktorí naše návrhy obsiahnuté v štúdiu privítali a mali veľký záujem ich využiť pri ich legislatívnej činnosti. Vďaka tomu sa nám podarilo participovať na príprave 4 dokumentov s celoštátnym dosahom v odpadovom hospodárstve: Programové vyhlásenie Vlády SR, Stratégia nakladania s biologicky rozložiteľným odpadom v SR, Štátna environmentálna politika SR, Vyhláska k zákonu o obaloch, kde sa nám podarilo presadiť významnú časť našich legislatívnych návrhov. Stali sme sa členmi pracovných skupín k príprave zákona o odpadoch. Podarilo sa nám vytvoriť platformu odpadových mimovládnych organizácií – Pracovnú skupinu Odpady v rámci Ekofóra a takto zefektívniť tlak občianskej spoločnosti na presadzovanie našich legislatívnych návrhov v odpadovom hospodárstve.

Analýzy toxických látok – počas trvania projektu sme uskutočnili odber vzoriek na analýzu dioxínov a ťažkých kovov v okolí cementárne Ladce, ktorá ako palivo používa aj niektoré druhy odpadov. Analýza vzoriek ukázala, že miera dioxínov doposiaľ nebola prekročená, no nachádza sa tesne pod hranicou prijateľnosti, preto je potrebné situáciu naďalej monitorovať. Analýza sedimentov z Ružinskej priehrady, ktorá drží prvenstvo v znečistení odpadom bola zameraná na ťažké kovy. Nami zistené koncentrácie neboli ďaleko od limitov, vo viacerých prípadoch sa pohybovali okolo hranice, takže sa dá očakávať v relatívne krátkom čase spôsobenie environmentálnych problémov ich privysokou koncentráciou.

Nové panely putovnej výstavy s veľkoplošnými fotografiami a textami vecne popisujú problémy a pozitívne riešenia v odpadovom hospodárstve. Využili sme ich na infostánkoch, infoturné, seminároch a iných verejných akciách a zapožičiavame ich školám. Putovnú výstavu si už pozrelo viac ako 5 000 ľudí.

Informačné turné zamerané na separovaný zber a recykláciu odpadov prebehlo v 10 mestách na Slovensku. Pre občanov boli na informačnom stánku pripravené materiály ku každému okruhu problémov v odpadovom hospodárstve, putovná výstava, ukážky odpadových nádob, drvič, kompostér. Infostánky vo viacerých mestách vzbudili pozornosť miestnych médií, pri stánkoch sa pristavilo spolu okolo 1300 ľudí a zapojilo sa niekoľko desiatok dobrovoľníkov. Okrem samotného infoturné sme zorganizovali ďalších 21 informačných stánkov, ktoré boli súčasťou rôznych výstav (napr. PRO EKO), festivalov (napr. Pohoda) či iných akcií alebo Dňa Zeme.

Semináre pre samosprávy – uskutočnili sme 4 semináre venované problematike znižovania odpadov, konkrétne kompostovaniu, ktoré boli určené hlavne zástupcom samospráv. Tí tento zdroj informácií veľmi oceňovali, nakoľko od štátnej správy dostávajú len príkazy, ktorým nerozumejú a vysvetlenia ako naplňovať zákony im neustále chýbajú. Zároveň si žiadali ďalšie pokračovania.

V rámci **environmentálnej výchovy** sme uskutočnili vyše 300 hodín vyučovania na 20 základných a stredných školách, vyše 40 hodín exkurzií na skládky odpadov, zberné dvory, a do recyklačných spoločností. Súčasťou týchto aktivít bola aj súťaž školských ekoprojektov, ktorých hlavnou výhrou boli týždňové tábory v Nemecku a na Slovensku. Pre školy sme vytvorili interaktívne DVD s množstvom rôznorodých materiálov približujúcich tematiku odpadov mládeži prístupnou formou. Obsahuje učebné plány, vysvetlenie teórie, popisy hier k téme, filmy a rôzne materiály, ktoré sa pri vyučovaní môžu využiť. Bol distribuovaný vyše 300 školám po celom Slovensku.

Informačné materiály – vydali sme 6 druhov letákov (22 ekotipov, Vratné fľaše, Nespáľujme odpady, Neseparujme sa, separujme odpad, Ako predísť záplave odpadov, Centrum Pomoci Občanom) v celkovom náklade 113 800 kusov, plagát o separovanom zbere v náklade 5 000 ks, dva druhy brožúr: 12 stranová ekovýchovná brožúra (10 krokov na zavedenie separovaného zberu na školách) v náklade 350 kusov a brožúra o kompostovaní v počte strán 28.

Súťaž 3Z pre samosprávy - „Znižuj, Znovopoužívaj, Zrecykluj“ sme poukázali na správne poradie hierarchie nakladania s odpadmi v obciach, a ktorým smerom sa majú obce uberať. Hlavným cieľom súťaže je vyzdvihnutie a zviditeľnenie pracovných výsledkov ľudí a samospráv, ktorým záleží na odpadovom hospodárstve a chcú ho neustále zlepšovať. Prvého ročníka sa zúčastnilo 12 obcí a 13 škôl. Slávnostné vyhodnotenie prebehlo za účasti cca 200 ľudí na konferencii o recyklácii odpadov v Banskej Bystrici.

Celoslovenský týždeň aktivít pre menej odpadov bol zrealizovaný s účasťou vyše 96 škôl a 10 obcí. Aktivita začala akciou v centre Košíc - cca 160 detí z košických škôl vytvorilo živý nápis „Triedme odpad!“ Zapojeným školám a obciam sme ponúkli na výber mnoho aktivít, ktorými sa mohli do akcie zapojiť.

 VYDALI SME 40 KOMIKSOV S TÉMOU MINIMALIZÁCIE
ODPADOV

 INFORMOVALI SME NÁVŠTEVNÍKOV NA FESTIVALE
POHODA

 ŠTÚDIA VYDANÁ V POČIATKOH PROJEKTU OSLOVILA
MNOHÝCH ODBORNÍKOV

 NA VÍKENDOVKÁCH S AKTIVISTAMI SME DISKUTOVALI
I POMÁHALI

 ŠKOLENIE KOMPOSTMAJSTROV

 NÁPIS TRIEDĚNÉ ODPADY VYTVOŘILI NA NÁMĚSTÍ PŘED
CHRÁMOM SV. ALŽBETY V KOŠICIACH ŽIACI ZÁKLAD-
NÝCH A STREDNÝCH ŠKOL

Na web stránke boli k dispozícii návody ako na to. Celkovo bolo školám a obciam rozoslaných vyše 30 000 informačných materiálov, ktoré boli použité na výučbu, distribuované do domácností žiakov a v rámci osvetu medzi občanmi.

Ekolisty - v rámci projektu sme vydali aj 8 čísel našich Ekolistov v celkovom náklade 10 930 kusov, ktoré boli rozoslané Vám, našim členom a sympatizantom.

Centrum pomoci občanom – naša aktivita zameraná na pomoc komunitám a občanom brániacim sa zámerom výstavby rôznych skládok a spaľovní odpadov alebo iných prevádzok potenciálne poškodzujúcich životné prostredie, ktorú sme robili prakticky od vzniku našej organizácie. Toto oficiálne pomenovanie dostala až v tomto projekte. Za dva roky sme sa zapojili do 10 konkrétnych prípadov. Okrem toho sme analyzovali cca 50 rôznych zámerov, rozsahov hodnotení, správ o hodnotení, záverečných stanovísk, k 12 dokumentom sme vypracovali naše stanovisko. Medzi najvýznamnejšie úspechy patrí zamedzenie postaveniu spaľovne nebezpečných odpadov Chemolak v Smoleniciach, rozšíreniu spaľovne nebezpečných odpadov v Prešove. CPO poskytovalo aj telefonické a e-mailové poradenstvo. Celkovo sme tak pomohli zabrániť ohrozeniu životného prostredia v oblastiach, kde žije niekoľko desiatok tisíc ľudí.

Mediálna činnosť - pozostávala z 19 tlačových správ, ktoré boli uverejnené v celoslovenských médiách, usporiadali sme dve pútavé mediálne akcie, pomocou ktorých sme upozornili na problémy s odpadmi, v televízii TA3 bol počas jedného mesiaca vysielaný náš klip o problematike nárastu množstva odpadov a potrebe ich znižovania.

Odborné poradenstvo pre obce a mestá, ale i pre jednotlivcov k zavedeniu a skvalitneniu separovaného zberu odpadov - viedlo k zlepšeniu efektivity systémov separovaného zberu odpadov, zlepšeniu zberných dvorov, k vytvoreniu nových koncepcií odpadového hospodárstva alebo analýze jestvujúcich, atď.

V júli 2009 sme spustili aj realizáciu druhého z dvoch nórskeho projektov s názvom „Od triedenia k minimalizácii odpadu“. Ako už vyplýva zo samotného názvu, projekt bol zameraný na 1. stupeň odpadovej hierarchie a to na predchádzanie vzniku odpadu, znečistenia, toxických látok jednak rôznymi informačnými aktivitami pre verejnosť, ale aj konkrétnou pomocou samosprávam.

Aj tento projekt priniesol mnoho výsledkov, úspechov a nových odborných materiálov:

Vzdelávacia kampaň – vydali sme 40 komiksov o znižovaní vzniku odpadu, šetrení prírodnými zdrojmi, zdravom životnom štýle, ktoré boli umiestnené na rôzne web stránky a tiež sme ich použili na prípravu kalendára na rok 2011. Niekoľko z nich bolo použitých aj na prípravu bannerov, ktoré boli taktiež umiestnené na rôzne web stránky za účelom zaujať verejnosť a prilákať ju na našu web stránku. I ona bola vylepšená a doplnená o množstvo nových informácií. Ďalej sme vyrobili 2 a prevzali 3 veľmi pútavé klipy. Dva sa venujú kompostovaniu humornou formou, jeden sa snaží priblížiť tému nadprodukcie odpadov a jeden približuje podrobnejšie tematiku odpadov. Klipy boli taktiež umiestnené na web stránky a zaujali široké spektrum cieľových skupín.

Informačné materiály – vydali sme dva kalendáre - na rok 2010 s ekotipmi ako minimalizovať odpad a na rok 2011 s ekokomiksami. Pre verejnosť sme pripravili minibrožúrku – praktickú skladačku s tipmi na environmentálne správanie pri nákupoch, pri údržbe domácnosti, okolo domu; pri starostlivosti o seba, deti, blízkych; v kuchyni, pri stole; v kúpeľni, na toalete; na cestách, na dovolenke; na ulici, v spoločnosti, komunite; v práci, škole, kancelárii; vo voľnom čase a počas Vianoc, sviatkov. Jednoznačne patrí k našim najpopulárnejším materiálom a záujem verejnosti prekvapil aj nás.

Fotosúťaž – do súťaže, ktorú sme nazvali „FotoPozitív-FotoNegatív“ sa zapojilo celkom 125 súťažiacich, ktorí nám poslali 302 fotografií. Z oboch kategórií boli vybraní traja víťazi a odmenení hodnotnými cenami. Fotosúťaž pomohla pochopiť, ktoré problémy v odpadoch najviac trápia ľudí a mala veľký mediálny úspech.

Víkendové akcie pre verejnosť – uskutočnili sme 4 víkendovky, na ktorých sme ľuďom prakticky priblížili komplikovanejšie témy odpadov, ich minimalizácie a dobrovoľnej skromnosti.

Novoročná recyklácia pokračovala v tradícii tzv. recyklácií v Košiciach (z pôvodnej vianočnej konanej pred Vianocami vznika Novoročná), akcií zameraných na opätovné používanie vecí. Počas deviatich dní sa jej zúčastnilo niekoľko sto ľudí, zozbieralo sa vyše 200 vriec oblečenia, 139 párov topánok, 28 fotoaparátov na kinofilm, 187 kníh, 2 televízory, 8 magnetofónov, 13 mobilných telefónov, 4 vrecia hračiek a množstvo ďalších vecí ako sú kuchynské riady, bytové doplnky, čistiace prostriedky

a pod. Takmer všetko bolo aj rozdané, ostalo len trochu textilu, ktorý bol venovaný organizácii Diakonie Broumov na ďalšie spracovanie v rámci ich ekologicky a sociálne zaujímavého projektu. V tradícii sme pokračovali aj v tomto roku.

Celoslovenská akcia na podporu vratných fliaš – cieľom bolo zapojenie širokej verejnosti do kontroly ponuky nápojov vo vratných fľašiach v našich obchodoch. Celkovo sa do akcie zapojilo 80 škôl z celého Slovenska a 85 dobrovoľníkov, ktorí skontrolovali 150 obchodov a usporiadali viacero informačných akcií. Akciou bolo zistené, že najväčšie problémy s legislatívou sú pri minerálkach a nealko nápojoch, ktoré ponúka aj vo vratných obaloch len 43,42 % resp. 36,84 % kontrolovaných predajní. Z výsledkov kontrol boli vypracované podnety na Slovenskú obchodnú inšpekciu.

Prieskum používania toxických látok v materských školách – samostatnou kapitolou projektu bola aktivita v materských školách, kde sme zisťovali aké druhy škodlivých látok sa v nich vyskytujú a používajú. Celkovo bolo skontrolovaných 31 škôlok na východnom Slovensku. Sledovali sme kuchyňu, s dôrazom na používané obaly potravín, používanie chlórovej chémie a ostatnej drogérie a kozmetiky v materských školách, používané materiály hračiek a tiež rekonštrukciu priestorov materských škôl. Najzávažnejšie zistenie bolo, že škôlky značne nadužívajú chlór pri čistení. Škôlky takýto audit vnímali pozitívne, v mnohých škôlkach sa dozvedeli od nás odpovede na otázky ohľadne toxicity používaných čistiacich prostriedkov, ktoré ich trápili už dlhšiu dobu. Z výsledkov výskumu sme spracovali štúdiu, ktorá bolo rozoslaná 1000 najväčším škôlkam po celom Slovensku. Obsahuje popisy problémov, popis prieskumu v materských školách, zistenia a návrhy environmentálne vhodných riešení. V prílohách obsahuje zoznam relevantných štúdií, príklady nebezpečných výrobkov, ale aj zoznam environmentálne vhodných alternatív.

Leták o bežne používaných jedoch v domácnosti a okolo nás – bol vydaný v počte 10 000 ks a distribuovali sme ho zatiaľ 30 materským centrárami po celom Slovensku a niekoľkým obchodmi v Košiciach, ktoré ho ponúkajú svojim zákazníkom. Leták obsahuje základné informácie k problematike používania toxických látok v domácnostiach, napríklad problematiku bisfenolu A v polykarbonátoch, kozmetiky a podobne. Záujem oňho prejavovali najmä mamičky v materských centrárach, ktoré ocenili stručnú a výstižnú formu podania problému.

Pomoc obciam pri vypracovaní odborných dokumentov a optimalizácii systému odpadového hospodárstva – pre 10 obcí a miest sme vypracovali návrhy na optimalizáciu systému nakladania s odpadmi. Pri navrhovaní jednotlivých materiálov sme najprv preskúmali súčasný stav nakladania s odpadmi na území obce/mesta a diskutovali so zástupcami obce/mesta o ich očakávaniach v zlepšení odpadového hospodárstva. Následne sme pristúpili k riešeniu samotných návrhov optimalizácií. Každý materiál je špecifický a „šitý na mieru“ pre danú obec/mesto. Sú v nich spracované konkrétne návrhy. Pomohli sme týmto spôsobom zlepšiť odpadové hospodárstvo pre takmer 70 000 obyvateľov. Pripravili sme tiež návrhy Všeobecne záväzných nariadení (VZN) o nakladaní s komunálnymi odpadmi a drobnými stavebnými odpadmi pre 7 obcí a miest a prevádzkové dokumentácie k zberným dvorom, ktoré sú už v dvoch prípadoch plne využívané, pre 3 obce a mestá. Veľký záujem o riešenie odpadového hospodárstva v obciach a mestách pretrváva, nakoľko v ich rozpočtoch tvorí nemalú položku a zároveň sa zvyšuje záujem o zdravé životné prostredie pre občanov.

Školenia policajtov – v spolupráci s Prezidiom Policajného zboru SR sme uskutočnili 3 školenia policajtov v Košiciach, Banskej Bystrici a Trnave. 185 príslušníkov Policajného zboru sa dozvedelo informácie o tom, čo najviac trápí občanov, aké sú možnosti spolupráce s inými orgánmi ale aj informácie z Prezídia Polica-

jného zboru ako riešiť prípady nelegálneho nakladania s odpadmi v súlade s vnútornými predpismi. Vyškolení príslušníci odovzdali informácie svojim podriadeným.

Odborné publikácie a infomateriály pre obce – vydali sme tri rozsiahle odborné publikácie pre obce. Prvou z nich je publikácia s názvom „Separovaný zber v mestách a obciach. Príklady z praxe“. Na 48 stranách predstavuje úspešné systémy separovaného zberu odpadov v 7 mestách a obciach na Slovensku a ukazuje spôsoby, akými obce a mestá dosahujú pozitívne a na Slovensku výnimočné výsledky v separovanom zbere odpadov, zanecháva v čitateľoch odkaz, že „sa to dá“ – teda dá sa dosahovať kvalitné výsledky v odpadovom hospodárstve i v slovenských podmienkach. Publikácia s názvom „Nakladanie s biologicky rozložiteľnými odpadmi. Príručka pre samosprávu“ ponúka na 60 stranách legislatívu v oblasti biologicky rozložiteľných odpadov (BRO), možnosti nakladania s BRO, systém zberu BRO, spôsoby zhodnocovania BRO od jednoduchých technológií až po zložité. Posledná publikácia s názvom „Kompostovanie v mestách a obciach. Príklady z praxe.“ na 44 stranách opisuje úspešné systémy nakladania s biologicky rozložiteľnými odpadmi v 8 mestách a obciach v Európe, z toho troch na Slovensku. V príručke nájdete predstavené viaceré formy zhodnocovania biologicky rozložiteľných odpadov so zameraním na praktické skúsenosti. Ide o unikátne príklady, ktoré však nie sú tak zložité, že by nemohli byť realizované aj v iných mestách a obciach, práve naopak. Týmto materiálom sme chceli ukázať, že možnosti zhodnocovania biologicky rozložiteľných odpadov je skutočne veľa a dajú sa pri vhodnom výbere efektívne realizovať i v slovenských podmienkach. Tieto publikácie sú distribuované na našich odborných seminároch, konferenciách alebo priamo obciam a sú hodnotným zdrojom informácií. Okrem toho sme v rámci projektu vydali aj informačné letáky pre obce a ich občanov o kompostovaní v domácich kompostoviskách, ale i obecných kompostoviskách v celkovom náklade 34 000 kusov.

3 fotoseriály o kompostovaní v domácnosti uverejnené na našej webovej stránke jednoduchou, bežným ľuďom prístupnou formou približujú metódy kompostovania širokej verejnosti. Prvý diel sa venuje záhradnému kompostovaniu v kope, druhý kompostovaniu v automatickom kompostéri NatureMill a tretí kompostovaniu pomocou dážďoviek.

Analýza kompostov - Boli odobrané a zanalyzované vzorky kompostu z 10 kompostovísk. Výsledky analýzy uvedených vzoriek ukázali, že komposty sú v norme až na jeden ťažký kov – zinok. Toto zistenie bolo pre nás prekvapujúce a budeme sa ním ďalej zaoberať, nakoľko to považujeme za významné zistenie z hľadiska ďalšieho kompostovania formou obecného a domáceho kompostovania

Školenia kompostmajstrov a prednášky o kompostovaní – uskutočnili sme 11 školení kompostmajstrov s celkovou účasťou 80 účastníkov. Školenia pozostávali z teoretickej časti, kde sa účastníci dozvedeli ako správne pripravovať materiály na kompostovanie, ako ich premiešavať a za akých podmienok, ako kontrolovať proces kompostovania na obecnom kompostovisku, ako využívať kompost a z praktickej časti, kde sa naučili priamo na obecnom kompostovisku ako namiešať prvú zakládku. V deviatich obciach sme uskutočnili prednášku o kompostovaní pre verejnosť. Prítomní sa dozvedeli, čo patrí a čo nepatří do kompostu, ako si zriadiť kompostovisko a ako používať kompost. Z prednášky si odniesli letáky o kompostovaní, o tom, ako si postaviť kompostovisko a o nespaľovaní odpadov.

Odborné poradenstvo – počas celého projektu sme desiatkam miest a obcí poskytli odborné poradenstvo v menšom aj väčšom rozsahu v problémoch separovaného zberu a kompostovania. Poradenstvo sa týkalo predovšetkým vysvetľovania a zavádzania ustanovení zákona o odpadoch do reálneho života v obciach. Obce potrebovali poradiť hlavne s postupom pri riešení

nelegálneho nakladania s odpadmi, so zriaďovaním zberných dvorov a so zhodnocovaním biologicky rozložiteľného odpadu zo zelene vznikajúceho na území obcí.

Deň otvorených dverí odpadového hospodárstva v meste Stará Turá – na tejto akcii sme prezentovali úspešné mesto Stará Turá, ktoré ide príkladom vo svojom komplexnom prístupe k odpadovému hospodárstvu cez kvalitný systém separovaného zberu odpadov až po zhodnocovanie biologických odpadov na kompostárni. Prítomným 77 účastníkom z obcí, technických služieb, štátnej správy, ale i súkromného sektora, sa akcia páčila a boli sme zahrnutí otázkami o tom, kedy zorganizujeme podobnú akciu no v inom meste, aby sa mohli dozvedieť ďalšie praktické informácie.

CD pre obce – po piatich rokoch sme pripravili novú verziu informačného CD pre obce s komplexnými informáciami o odpadovom hospodárstve. Obsahuje odborné príručky (Konceptcia smerovania k nulovému odpadu, Odpady, Odpady na rázcestí, Nespáľovacie technológie pre nakladanie so zdravotníckymi odpadmi, 10 krokov ako zaviesť triedený zber na školách, Slovenské skúsenosti so žetónovým systémom zberu odpadov, Separovaný zber v mestách a obciach, Kompostovanie v mestách a obciach, Komunitné kompostovanie, Obecné kompostovisko, Príručka o nakladaní s biologicky rozložiteľnými odpadmi), informačné materiály pre verejnosť, užitočné internetové stránky a zoznam dodávateľov „odpadovej“ techniky a odberateľov vytriedených surovín. Bolo

rozoslané všetkým takmer 3000 samosprávam po celom Slovensku.

Odborná dvojdná konferencia v Tatranskej Štrbe – sa uskutočnila koncom roka 2010 a týkala sa biologicky rozložiteľných komunálnych odpadov so zameraním na v tom čase schválenú Stratégiu nakladania s biologicky rozložiteľnými odpadmi v SR. Konferencie sa zúčastnilo 90 zástupcov samospráv, štátnej správy aj súkromného sektora. Atmosféra bola na začiatku plná zvedavosti a hnevu, čo si to štát zase vymyslel, ale postupne prešla do nadšeného zapálenia sa pre nakladanie s biologicky rozložiteľným odpadom. Viaceré obce táto téma tak zaujala, že požiadali o podrobnejšie poradenstvo k zlepšovaniu ich systému odpadového hospodárstva a dohodli sme sa na spoločnej spolupráci.

Mediálna činnosť - v rámci projektu sme vydali 9 tlačových správ, ktoré boli uverejnené v celoslovenských médiách. Okrem toho bol náš TV klip vysielaný v 7 lokálnych televíziách pravidelne po dobu jedného mesiaca.

Práce na týchto projektových aktivitách tvorili značnú časť aktivít organizácie počas dvoch rokov. Vďaka týmto projektom sa nám podarilo výrazne posunúť smerovanie odpadového hospodárstva na Slovensku pozitívnym smerom. A táto práca nekončí dňom skončenia projektu, naopak aktivity projektu prinášajú ovocie aj po skončení projektu a stále tak pomáhajú toto pozitívne smerovanie udržať.

Konferencia v Tatranskej Štrbe

Dňa 15. - 16. decembra 2010 sme spolu s partnerom – Združením miest a obcí Slovenska zorganizovali konferenciu „Čo priniesol obciam návrh Stratégie nakladania s biologickými odpadmi?“. Toto dvojdné podujatie malo napriek nie ideálnemu dátumu (tesne po komunálnych voľbách) veľmi dobrú účasť. Celkovo sa za dva dni zúčastnilo takmer 100 účastníkov, zástupcov miest a obcí, pracovníkov štátnej správy, pracovníkov Technických služieb miest a obcí, firiem z oblasti odpadového hospodárstva a mimovládnych organizácií. A odchádzali spokojní, obohatení o nové nápady, inšpirovaní úspešnými riešeniami, poučení na chybách iných, ale hlavne s chuťou vyriešiť problém biologických odpadov v ich obci.

Prvý deň patril skôr teórii, aj keď podporená praktickými skúsenosťami hlavného rečníka Branislava Moňoka. Svoje riešenia v oblasti mechanicko-biologickej úpravy odpadov a bioplynových staníc predniesol aj hosť z Českej republiky – Jan Habart z organizácie Biom CZ. Večer bol venovaný otázkam a odpovediam, ktoré sa nezmestili do harmonogramu počas dňa.

Priatelia Zeme – SPZ sa zapájajú aj do tvorby legislatívy

V novembri 2010 vzniklo opäť Ministerstvo životného prostredia a začalo sa opäť viac venovať aj odpadovej legislatíve. Preto sme zareagovali aj my. V priebehu troch mesiacov sme museli zorganizovať hromadnú pripomienku k zákonu o obaloch, keďže tá navrhovaná robila výrazné ústupky od možnosti zavedenia zálohovania PET fliaš. Podarilo sa nám na následnom rokovaní presvedčiť ministerstvo, aby túto vyhlášku zmenilo tak, ako sme požadovali.

Na druhý deň boli prezentované najmä konkrétne systémy nakladania s biologickým odpadom z rôznych obcí Slovenska. Po stručnom úvode o finančnom hľadisku kompostovania priestor ovládol energický starosta Košece Radomír Brtáň, spolu s obecným poslancom a predsedom komisie životného prostredia Ladislavom Brtáňom. Vysvetlili prítomným, ako zavádzali program domáceho kompostovania v ich obci. Potom bol predstavený systém nakladania s odpadom v meste Stará Turá, kde zbierajú biologicky rozložiteľné komunálne odpady z rodinných aj bytových domov, a ktoré si mesto samé zhodnocuje kompostovaním. Boli tiež predstavené systémy z regiónu Starej Ľubovne, prezentované pánom Štefanom Melkovičom zo spoločnosti Ekos s.r.o. a systém v obci Hranovnica, predstavený pánom Slavomírom Božoňom. Napokon bol predstavený úspešný systém obecného kompostovania, ktorý bol zavedený medzi rómskymi obyvateľmi v Raslaviciach.

Vďaka konferencii myšlienky o správnom nakladaní s biologicky rozložiteľnými odpadmi neostanú len šedou teóriou obsiahnutou v Stratégii nakladania s biologickými odpadmi, ale získajú obsah v praktickom živote.

Aktivita bola podporená z projektu „Od triedenia k minimalizácii odpadu“ spolufinancovaného z Finančného mechanizmu EHP, Nórskeho finančného mechanizmu, štátneho rozpočtu Slovenskej republiky.

Zúčastnili sme sa tiež pracovného stretnutia odpadárov s Výborom NR SR pre pôdohospodárstvo a životné prostredie, na ktorom účastníci prezentovali svoje pohľady na riešenie odpadového hospodárstva. Čoskoro na to prišla novela zákona EIA, a tým možnosť presadiť zlepšenie podmienok na rozvoj separovaného zberu a kompostovania zmiernením niektorých nezmýselne tvrdých ustanovení zákona. Opäť sme to riešili hromadnou pripomienkou, zatiaľ odpoveď ministerstva nemáme.

Obdobie zaujímavej práce na legislatíve sme ukončili tým, že sme sa stali členmi pracovnej skupiny k novému zákonu o odpadoch, ktorá mala 15. marca aj svoje úvodné stretnutie. Takto máme možnosť pozitívne ovplyvniť zákon priamo pri jeho vzniku.

„Novoročná recyklácia“ Priateľov Zeme – SPZ

V každej domácnosti sa nájdu veci, ktoré nepoužívame, ale sú ešte funkčné. A mnohokrát skončia ako odpad. Aj tento rok sme preto ponúkli obyvateľom Košíc a okolia možnosť zmysluplným, environmentálnym a sociálne vhodným spôsobom „zrecyklovať“ nepotrebné veci, ktoré objavili po novoročnom upratovaní.

Novoročná „recyklácia“ poskytla možnosť na celokošickú „susedskú“ výmenu. V prvej fáze mohli ľudia počas 3 dní od 7. do 9. februára priniesť na Tajovského 8 v Košiciach (priestor Cirkvi adventistov siedmeho dňa) veci, ktoré boli pre nich už nepotrebné a chceli sa ich zbaviť. Prijímali sme akékoľvek čisté, funkčné a použiteľné veci z domácností (knihy, obuv, šatstvo, elektronika, hračky, atď.) okrem nábytku a chladničiek.

Priestory sa naplňali obrovskou rýchlou. Ľudia nosili nielen šatstvo a obuv (veľa krát značky zvučných mien), ale aj mobilné telefóny, faxy, televízory, satelitné prijímače, maľby, intarzie, množstvo hračiek a zaujímavých kníh. Nechýbali ani rôzne bytové doplnky, obrazy, tanieri, poháre. Ľudia prinášali veci s radosťou, že niekomu pomôžu a bolo im ľúto vyhodiť funkčné veci do kontajnera. Obyvatelia Košíc tak spravili hneď dva dobré skutky. Prvým bola vzájomná pomoc ľuďom vo svojom okolí, ktorí dokážu využiť prinesené veci. Druhým bola podstatná **pomoc prírode – znovupoužívanie** vecí je z environmentálneho pohľadu lepšie ako ich recyklácia, pretože spotrebuje spravidla menej energie, zdrojov a menej sa znečistí životné prostredie.

V ďalších dňoch od 9. do 15. februára sme otvorili priestory pre všetkých Košičanov a ľudí z okolia, ktorí si prišli za symbolický príspevok vybrať užitočné veci nielen na oblečenie, ale aj do domácnosti. Neboli to len občania zo sociálne slabších vrstiev, ale veľa krát aj mamičky s deťmi hľadajúce oblečenie a hračky pre svoje deti. Zo zaujímavých kníh si prišli vybrať aj študenti a dôchodcovia. Okrem toho prišli aj pracovníci z detských domovov, krízových centier a charít vybrať veci do svojich organizácií. Oblečenie, ktoré ostalo po skončení akcie poputuje neziskovej organizácii Diakonie Broumov, ktorá pomáha ľuďom, ktorí sa z rôznych dôvodov ocitli v krízovej životnej situácii, aby tak mohli

nájsť svoje miesto v spoločnosti. Našlo sa aj oblečenie, ktoré už nemohlo plniť svoj účel – toto putovalo do psieho útulku. **Takto zdanlivo nepotrebné veci, ktoré by sa pravdepodobne stali odpadom, dostali nový zmysel a využitie.**

Ďakujeme všetkým, ktorí nám pomohli uskutočniť túto akciu. V prvom rade organizácii ADRA, ktorá nám poskytla priestory. Naším dobrovoľníkom, ktorí svoj voľný čas venovali tejto zmysluplnnej a užitočnej akcii. A všetkým, ktorí nám pomáhali s propagáciou akcie, vylepovaním plagátov a ľuďom, ktorí priniesli svoje veci, alebo si prišli niečo vybrať.

Veľmi nás potešil veľký úspech akcie. Zaznamenali sme ohlasy z celého Slovenska o usporiadanie takejto akcie alebo o návod, ako takúto akciu usporiadať. Práve preto vydávame manuál, ktorý nájdete na našej webovej stránke. Niektorí ľudia nám ešte stále volajú, či môžu priniesť svoje veci. Centrum opätovného používania by bolo najlepším riešením pre mesto Košice, kam by ľudia mohli nosiť nepotrebné veci počas celého roka. Predchádzanie vzniku odpadu a opätovné používanie je predsa na prvých stupňoch odpadovej hierarchie.

Sused na záhrade spaľoval konáre po oreze ovocných stromov. Nedal si povedať. Nakoniec to dymilo k nám do záhrady tak, že sme museli zrušiť rodinnú grilovačku. Zavola som teda políciu, nech s tým urobí poriadok. Policajti prišli a sused im ukázal, že má od hasičov povolenie na spaľovanie. No i tak, chvalabohu, musel zahasiť ohnisko a ešte dostal aj pokutu. Ako to teda je?

Osobitne na jar a na jeseň ľudia hromadne pália odpad zo záhrad trávu, lístie, čerstvo orezané konáre a ostatné, čo sa nájde „po ruke“. V ovzduší sa vznášajú mračná zápachajúceho dymu, ktoré predstavujú nebezpečné látky škodlivé nielen pre životné prostredie, ale i pre zdravie ľudí.

Pri spaľovaní odpadu zo záhrad, tzv. biologického odpadu, dochádza k porušovaniu hneď 3 zákonov:

V zmysle zákona o odpadoch je zakázané zneškodňovať (spaľovať, skládkovať) odpad inde ako v zariadeniach na to určených, t. z. v spaľovniach komunálnych odpadov alebo na riadených skládkach komunálnych odpadov. Od 1. januára 2006 špeciálne platí zákaz zneškodňovať odpad zo záhrad, parkov, cintorínov, verejnej zelene a pod. Biologický odpad je možné len zhodnocovať napr. domácim kompostovaním.

Podľa Občianskeho zákonníka nikto nesmie nad mieru prípustnú pomerom obťažovať susedov hlukom, prachom, popolčekom, dymom, plynmi, parami....

Zákon o ochrane pred požiarmi hovorí, že sa nesmie zakladať oheň tam, kde môže dôjsť k jeho rozšíreniu a ďalej sa nesmú vypaľovať porasty bylín, kríkov a stromov.

Prečo však sused musel zahasiť ohnisko, i keď mal povolenie od hasičov?

Príslušné okresné oddelenie Hasičského a záchranného zboru môže vystaviť povolenie na zakladanie ohňa pokiaľ sú splnené podmienky ustanovené zákonom o ochrane pred požiarmi. Tie sa však nevzťahujú na odpad.

Odpad je v zmysle zákona o odpadoch niečo, čoho sa zbavujeme, chceme sa toho zbaviť, alebo sme povinní sa toho zbaviť. O podmienkach spaľovania odpadu sa rozhoduje v zmysle zákona o odpadoch.

To znamená, že sused si mohol s povolením od hasičov urobiť za vhodných poveternostných podmienok a na vhodnom mieste vatru z palivového dreva, no nemohol spaľovať akýkoľvek odpad.

Zákon o odpadoch umožňuje biologický odpad len zhodnocovať. Jedným z možných a najjednoduchších riešení je jeho kompostovanie. Kompostovať sa dá takmer všetok biologický odpad aj priamo v domácnostiach. Viac informácií nájdete na našej webovej stránke.

Lenka Beznáková

Priateľov Zeme - SPZ finančne podporili:

RECYKLAČNÝ FOND

PROJEKT „TRIEDENIE A RECYKLÁCIA ODPADU
- SÚČASŤ NÁŠHO KAŽDODENNÉHO ŽIVOTA“
FINANČNE PODPORIL RECYKLAČNÝ FOND.

PROJEKT „PRIMA - KLÍMA - ŽIVOTNÝ ŠTÝL“ JE SPOLUFINANCOVANÝ Z DBU.

Pri realizácii aktivít Priateľov Zeme - SPZ pomohli:

Ján Vozár, Zdenka Lacková, Diana Leštáková, Ladislav Bíro, Zuzana Golianová, Nina Godusová, Mirka Nikovičová, Katka Kohányiová, Lujza, Tomáš Tóth, Jarka Tkáčová, Marek Prýpoň, Anika, Renata Malastová, Martin Hronský, Janka Surovičová, Miroslav Tomáš a kamaráti, Jonathan Gresty, Janka Bohdanová, dobrovoľníci z Cirkvi adventistov siedmeho dňa, Magdalénka Zakopalová, Lucia Tóthová, Patrícia Kollárová, Viktória Lehotská, Danka Schwarzbergerová, Peter Norulák, Anežka Štefanisková, Michal Hrčka, Peter Mihók, Juraj Šarišský, Dominika Moňoková, Maroš Ambróz, Zdenka Vargová, Lukáš, Monika Bortáková, Zuzka Makovská a ďalší...

Ďakujeme Vám